

ЗМІСТ

<i>Данилюк Ніна. Передмова до другого видання</i>	5
<i>Данилюк Ніна. Переклади творів Лесі Українки європейськими та східними мовами (вступна стаття)</i>	7
I розділ. Переклади творів Лесі Українки англійською мовою...	24
<i>Данилюк Ніна, Павлюк Алла, Рогач Оксана. Англомовні переклади творів Лесі Українки</i>	24
<i>Засекін Сергій, Павлюк Алла, Чарікова Ірина. Тексти перекладів англійською мовою і завдання для аналізу</i>	31
II розділ. Переклади творів Лесі Українки німецькою мовою...	60
<i>Бєлих Оксана, Лисецька Наталія. Німецькомовні переклади творів Лесі Українки</i>	60
<i>Бєлих Оксана, Лисецька Наталія. Тексти перекладів німецькою мовою і завдання для аналізу</i>	67
III розділ. Переклади творів Лесі Українки шведською та норвезькою мовами	90
<i>Калиновська Ірина. Поезія Лесі Українки у шведських перекладах</i>	90
<i>Калиновська Ірина, Біднюк Алла. Тексти перекладів шведською мовою і завдання для аналізу</i>	94
<i>Рогач Оксана. Українсько-норвезька перекладацька традиція</i>	105
<i>Рогач Оксана. Тексти перекладів норвезькою мовою і завдання для аналізу</i>	110
IV розділ. Переклади творів Лесі Українки французькою мовою ...	115
<i>Бондарук Людмила, Хайчевська Тетяна. Франкомовна інтерпретація творів Лесі Українки</i>	115
<i>Бондарук Людмила, Хайчевська Тетяна. Тексти перекладів французькою мовою і завдання для аналізу</i>	118
V розділ. Переклади творів Лесі Українки іспанською мовою	171
<i>Гуз Олена, Данилюк Ніна. Іспаномовні переклади творів Лесі Українки</i>	171
<i>Гуз Олена. Тексти перекладів іспанською мовою і завдання для аналізу</i>	174
VI розділ. Переклади творів Лесі Українки польською мовою	186
<i>Вишневська Оксана. Твори Лесі Українки в польських перекладах</i>	186
<i>Вишневська Оксана. Тексти перекладів польською мовою і завдання для аналізу</i>	189
VII розділ. Переклади творів Лесі Українки чеською мовою	204

<i>Архангельська Алла, Мерзова Радана. Твори Лесі Українки в чеських перекладах та сценічних інтерпретаціях.....</i>	204
<i>Архангельська Алла, Мерзова Радана. Тексти перекладів чеською мовою і завдання для аналізу.....</i>	213
VIII розділ. Переклади творів Лесі Українки російською мовою...	231
<i>Приймачок Оксана. Російські переклади творів Лесі Українки.....</i>	231
<i>Приймачок Оксана. Тексти перекладів російською мовою і завдання для аналізу.....</i>	234
IX розділ. Переклади творів Лесі Українки сербською мовою.....	252
<i>Татаренко Алла. Поезія Лесі Українки в сербських перекладах.....</i>	252
<i>Татаренко Алла. Тексти перекладів сербською мовою і завдання для аналізу.....</i>	256
X розділ. Переклади творів Лесі Українки грузинською мовою.....	263
<i>Мchedладзе Іване, Наскідашвілі Ніно, Чхатарашвілі Софіо. Грузинські переклади творів Лесі Українки.....</i>	263
<i>Чхатарашвілі Софіо. Тексти перекладів грузинською мовою і завдання для аналізу.....</i>	268
XI розділ. Переклади творів Лесі Українки китайською мовою....	278
<i>Воробей Ольга. Китайськомовні переклади творів Лесі Українки.....</i>	278
<i>Воробей Ольга, Ван Їцзінь. Тексти перекладів китайською мовою і завдання для аналізу.....</i>	284
XII розділ. Переклади творів Лесі Українки мовою есперанто...306	
<i>Данилюк Ніна. Переклади творів Лесі Українки на есперанто.....</i>	306
<i>Данилюк Ніна. Тексти перекладів мовою есперанто і завдання для аналізу.....</i>	315
<i>Тексти вибраних оригіналів Лесі Українки українською мовою.....</i>	332
<i>Рекомендована література з теорії та практики перекладу.....</i>	356

І розділ

ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Данилюк Ніна, Павлюк Алла, Рогач Оксана

АНГЛОМОВНІ ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Як відомо, Леся Українка знала англійську мову, хоч у листі до брата Михайла від 26 листопада (8 грудня) – 28 листопада (10 грудня) 1889 р. вона досить скромно оцінила свої можливості та її знайомих щодо перекладу: «А з англійською поезією не буде ніяк, поки хто з нашого товариства не вивчиться по-англійськи. Якби мене німка не збила, то досі я б уже добре підучилась по-англійськи, ну, а так, що ж робить! Самоучкою я не можу вивчитись по-англійськи...» [4, т. 10, с. 38]. Лист до М. Павлика від 14 (27) березня 1903 р. засвідчує уже кращі результати володіння мовою: «Англійську знаю теоретично (все-таки можу і **вголос** читати, не тільки **очима**) і можу без словника перекладати з неї» [4, т. 12, с. 57]. Письменниця читала оригінальну літературу і перекладала окремі твори: «Makbeth» В. Шекспіра, дві поеції Дж. Байрона, «Гулівер» Дж. Свіфта, вважаючи, що українською мовою ще має зазвучати «Hamlet», «Othello», «King Lear», «Richard III», «Coriolan» В. Шекспіра, «Childe Harold's Pilgrimage», «Manfred» Дж. Байрона, «David Kopperfield» та інші новели Ч. Дікенса й ін. (див.: [4, т. 10, с. 38–39]).

Творчість Лесі Українки уже на початку ХХ ст. зацікавила англомовний світ. Переклади англійською мовою здійснювали фахівці як українського походження (Джон Вір (Іван Вив'юрський), Марія Скрипник, Оноре (Онуфрій) Івах), Мікаел Найдан, Вірляна Ткач, Юрій Ткач, Марко Павлишин, Дзвіна Орловська, Віталій Чернецький, Марко Андрійчик, так і англосакського (Карл Ерих Бечгофер Робертс, Персівал Канді, Ватсон Кіркконнел, Віра Річ, Гледис Еванс, Патриція Варрен, Ванда Фиппс). Вони добре опанували обидві мови, а тому орієнтувалися в особливостях оригінального тексту (за винятком Карла Робертса, який перекладав з російської). Перший переклад драматичної поеми Лесі Українки «Вавилонський полон», зроблений *Карлом Ерихом Бечгофером Робертсом* (С. Е. Bechhofer Roberts) (1894–1949), англійським літератором і професійним перекладачем, було опубліковано 1916 р. в Лондоні у збірці «Five Russian plays with one from the Ukrainian» разом із перекладеними творами А. Чехова, В. Фонвізіна та інших російських драматургів. Як ми знаємо, Леся Українка присвятила свою поему одному з найтрагічніших періодів давньоєврейського минулого – вавилонському рабству. Вона виявила аналогії в українській історії, коли

так само розбрат і чвари, що свого часу руйнували єдність євреїв, завдавали удару українцям як нації. Цю ідею зрозумів перекладач, що розглядав поему не лише як доказ світових літературних інтересів Лесі Українки, а й побачив у ній українську національну проблему, подану не в українському обрамленні. Тому в передмові він зауважив: «Вавилонський полон», перекладений як епілог до цього тому, показує поневолення України її могутніми сусідами, але дух твору – переможний» (цит. за: [3, с. 49]).

Маємо відомості про те, що в 1933 р. канадський поет *Оноре (Онупрії) Івах* (Honore Ewach) видав книгу «Ukrainian Songs and Lyrics: a short anthology of Ukrainian poetry», де в останньому розділі розмістив переклад поезії Лесі Українки «Розбита чарка» – «The broken glass», однак у нас не було можливості послуговуватися цими матеріалами.

Неодноразово до творів Лесі Українки звертався пресвітеріанський пастор і перекладач *Персівал Канді* (Persival Cundy) (1891–1947). Так, 1945 р. в газеті «The Ukrainian Weekly» було надруковано оповідання «Розмова», 1946 р. у «The Ukrainian Quarterly» – переклад вірша «Надія». У 1947 р. до статті «An Episode in the Life of Lesya Ukrainka» ним додано переклади віршів «Чи пам’ятаєте, коли я говорила...» («Do you remember that time when I spoke...»), «Де ті струни, де голос потужний?...» («Where are the strings?»), «До тебе, Україно, наша бездольная мати...» («For thee, O Ukraine, O our mother unfortunate, bound...»), «Грай, моя пісню» («Sing, O My Song»). Першою спробою ґрунтовніше ознайомити англомовного читача з Лесею Українкою була добірка її творів «Spirit of flame» («Дух пломеню»), опублікована 1950 р. в Нью-Йорку Союзом українок Америки та повторно 1971 р. – у місті Вестпорт (штат Коннектикут), до якої увійшли п’ять драматичних творів, серед них драма «Бояриня», поеми «На руїнах», «Вавилонський полон», «Адвокат Мартіан», драма-фесрія «Лісова пісня», драматична сцена «Іфігенія в Тавриді». Збірка містить низку віршів, що стали хрестоматійними: «Слово, чому ти не твердая криця...», «Досвітні вогні», «Забута тінь» та ін. (див.: [13]). Роксолана Зорівчак, відома українська англістка-фразеолог, перекладознавець, дослідниця теоретичних проблем перекладу, високо оцінила творчість Персівала Канді, вважаючи, що він адекватно відобразив дух Лесиних творів, висловлений нею протест проти угодовства, легкодухості й лицемірства, а також зумів зберегти зворушливу жіночність інтимних настроїв. Вона звернула увагу на одну зі своєрідних рис авторського почерку Лесі Українки – прикінцеві сентенції, якими обмінюються герої у фіналі драм: «П. Канді в основному правильно відтворив їх у перекладі. Ось знамениті слова пророчиці Тірци (драматична поема «На руїнах»): *Благословенний той, хто хліб дає! Лежачим краю рідного немає, Чий хліб і праця – того і земля* [4, III, 171]. У перекладі П. Канді читаємо: *Blessed is he whoever gives us bread! He hath no native land who lies supine. To him who*

sows and reaps – to him the land! [13, 231]. Або ж сказані у відчаї слова Чоловіка з тієї ж драматичної поеми: «*Pyiini ne potreibna oborona*» [4, III, 171] – «*A shattered ruin needeth no defence*» [13, 231]» [3, с. 51].

Творчість Лесі Українки займала ключове місце у праці відомої англійської поетеси й перекладачки української та білоруської літератури англійською мовою *Bipu Rich* (Vera Rich (1936–2009)). У 1963 р. в журналі «*The Ukrainian Review*» вона оприлюднила переклади поезій Лесі Українки «*Contra spem spero!*», «*Rhythm. Part I*» («Ритми. Частина I»), «*Seven strings*» («Сім струн»). Перекладацький доробок Віри Річ презентовано в монографії «*Lesya Ukrainka. Life and Work*» (Торонто, 1968 р.). Друга частина книги – «*Selected works*» – включала такі видатні твори, як «*The Stone Host*» («Камінний господар»), «*The Orgy*» («Оргія»), «*Cassandra*» («Кассандра»), «*Robert Bruce, King of Scotland*» («Роберт Брюс, король шотландський»), «*Seven Strings*» («Сім струн») (див.: [17]). Ці тексти проаналізувала Роксолана Зорівчак у статті, присвяченій 50-річчю перекладацької діяльності Віри Річ (2006 р.). Вона зауважила, що з-під пера перекладачки вийшли такі перлини, як драма «Бояриня» (із цікавою назвою «*Her Excellency*» [16]), драматична поема «Вавилонський полон» та драма-феєрія «Лісова пісня» [14], надзвичайно складні для відтворення англійською мовою. Дослідниця відзначила максимальне збереження перекладачкою букви і духу оригіналів, що сприяло передачі індивідуально-стильових ознак письменниці, створенню адекватного мовного образу України, домінантного у всіх Лесиних творах (див.: [2]).

У 1963 р. канадські славісти *Костянтин-Генрі Андрусишин* (С. Н. Andrusyshen) та *Ватсон Кіркконел* (Watson Kirkconnel) опублікували перекладену ними англومовну антологію «*The Ukrainian poets, 1189–1962*» («Українські поети 1189–1962»), що охоплює 8 століть розвитку української поезії: від «Слова про Ігорів похід», дум XVI–XVII ст. до В. Сосюри, Є. Плужника, М. Бажана та ін. (див.: [17]). У книзі представлено творчість 102 українських поетів, а також уміщено декілька ліричних шедеврів Лесі Українки: «*Contra spem spero!*», «Горить моє серце...», «Забуга тінь», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Єрміє, зловісний пророче...», «І все-таки до тебе думка лине...», «Де поділися ви, голоснії слова...». На думку Роксолани Зорівчак, «в англومовних варіантах К.-Г. Андрусишин та В. Кіркконел досягли максимальної близькості до першотворів: той же мотив безмежної любові до України, те ж гостре відчуття людського болю і кривд народу, та ж жадаба правди й справедливості. І майже адекватна форма художнього вислову» [3, с. 52–53].

Джон Вір (Іван Вив'юрський), журналіст, письменник й активний діяч української діаспори в Канаді, також представляв Лесині поезії на сторінках часопису «*The Ukrainian Canadian*» (див.: [1]). Найвдалішим був його переклад драматичної поеми «В катакомбах» (див.: [5]). Як